

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 1, March 2019, p. 252-261

Received	Reviewed	Published	Doi Number
22.01.2019	01.03.2019	25.03.2019	10.18298/ijlet.3270

Corpus Linguistics-Based Analysis of the Word Existence of Written Expressions of Special Talented Students

Mehmet KARA¹ & Mazhar ÜNAL²

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the frequency of vocabulary by examining the existence of words from the story/tale which are one of the types of storytelling texts written by special talented students. In the introductory section, the students with special talents and their characteristics have been explained, the term "frequency" has been defined and then the information about the diachronic and synchronic frequency studies has been given. In the other part of the study, the importance of frequency studies in Turkish teaching for special talented students has been mentioned; How much and how often idioms, proverbs, reduplications and collocations which are one of the main elements of our vocabulary and show the literary elegance and aesthetic, the richness of expression and imagination of a person's narration is used in the written expression of the special talented students have been examined here. Moreover, it has also examined how much these students can reflect the characteristics of the stories to their writings. As a result of our determinations; it has been understood that the story/tale texts created by the special talented students are rich from the point of the elements of vocabulary; effective in terms of the use of Turkish and a successful output in terms of word and expression diversity. Besides, the students are good at reflecting the characteristics of the story/tale to their writings.

Key Words: Linguistics, corpus, vocabulary, written expression, special talented students.

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığının Derlem Tabanlı İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin yazdıkları masallardaki söz varlığının incelenerek kelime sıklıklarının tespit edilmesi ve söz varlığımızın temel unsurlarından olan ve bir kişinin anlatımındaki edebî inceliğini, estetiğini ifade eden ve hayal gücünün zenginliğini gösteren deyim, atasözü, ikileme ve kalıp ifadelerin üstün yetenekli öğrenciler tarafından bu masalarda ne kadar ve hangi sıklıkla kullanıldığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Giriş bölümünde üstün yetenekli öğrenciler ve özellikleri açıklanmış, "sıklık" teriminin tanımı yapılmış, daha sonra da art zamanlı ve eş zamanlı sıklık çalışmalarının ne olduğu hususunda bilgi verilmiştir. Çalışmanın diğer bölümünde, sıklık çalışmalarının üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretimindeki yerine değinilmiş. Ayrıca bu öğrencilerin masal türünün özelliklerini yazılarına ne kadar yansıtılabildiklerine de bakılmıştır. Tespitlerimiz sonucunda; üstün yetenekli öğrencilerin oluşturduğu masal metinlerinin sözvarlığı öğeleri bakımından zengin; öğrencilerin Türkçeyi kullanımı bakımından etkili, kelime ve anlatım çeşitliliği bakımından da başarılı bir ürün ortaya çıkardıkları anlaşılmıştır. Ayrıca onların masal türünün özelliklerini yazılarına yansıtmada başarılı oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dilbilim, derlem, söz varlığı, yazılı anlatım, üstün yetenekli öğrenciler.

¹ Doç. Dr., Gazi Ü. Gazi Eğitim F. Türkçe Eğitimi ABD, Öğretim Üyesi, mehmeta@gazi.edu.tr.

² Öğretmen, Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi ABD, Dr. Öğrencisi, mazharunal006@gmail.com.

1. Giriş

Üstün yetenekli öğrenciler yaşlarına göre farklı özellikler gösterirler. Bu öğrencilerde erken ve ileri dil gelişimi, dikkat süresinin uzun oluşu, hafızanın kuvvetli olması ve çevrede olup bitenlere karşı aşırı duyarlılık görülür. Bu çocukların tespiti ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde iki aşamalı olarak yapılır. Tanılanan öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerine görsel sanatlar alanından, müzik alanından ve genel zihinsel yetenek alanlarından yönlendirilir. On ikinci sınıfın sonuna kadar bu merkezlerde destekleyici eğitim alırlar. Bu öğrencilerin eğitimleri sırasında, becerilerini geliştirmeye yönelik birtakım faaliyetler gerçekleştirilir.

Millî Eğitim Bakanlığı üstün yetenekli öğrenciyi (MEB, 2015: 1); “zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci” şeklinde tanımlar. Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden öğrenciler farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş öğretim yaşantılarıyla atölyelere katılırlar. Bu atölyelerdeki öğrenciler, öğrenme alanına uygun programlar ve ders materyalleriyle desteklenerek gelişimlerini daha da hızlandırılırlar

Bilim ve Sanat Merkezlerinde Türkçe öğretimi belli bir program dâhilinde, öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirecek şekilde verilmektedir. Bu becerilerin gelişimi bireyin sözcük dağarcığı ile doğrudan ilişkilidir. Zihinsel sözlükte yer alan ve insanların gün içerisinde kullandığı veya kullanabildiği sözcüklerin tümüne o kişinin sözcük dağarcığı veya kelime hazinesi adı verilir (Kana ve Keskin, 2014: 417-418). Öğrencilerin sözcük dağarcığının sistemli bir biçimde gelişmesi okuduğunu, dinlediğini/izlediğini anlamasında, yazı yazma ve konuşma sürecinde önemli bir belirleyicidir. Bu yüzden öğrencilerin sözcük dağarcığının zayıf veya zengin olması, hem anlama hem de anlatma yeteneğini etkilemektedir (Karatay, 2007: 143; Dilidüzgün, 2014: 235; Günay, 2007: 30; Erol, 2016: 189). Dil becerilerinin etkin hâle getirilmesinde, geliştirilmesinde; anlama ve anlatma becerilerinin işlevsel olmasında sözcük dağarcığının büyük önemi vardır; çünkü insanlar etkin dil dağarcığındaki kelimelerle konuşma, yazma, okuma ve dinleme/izleme becerilerini kullanabilirler. Bu nedenle dil derslerinin amacına ulaşması için öğrenme ve öğretme sürecinde öğrenenlerin kelime hazinelerinin zenginleştirilmesine önem verilmelidir (Göçer, 2009: 1046; Karatay, 2007: 143).

Öğrencilerin kelime hazineleri okuma ve dinleme sırasında gelişirken konuşma ve yazma sırasında çeşitli kelimelere ihtiyaç duyulması, daha önce okuma ya da dinleme yoluyla bilinen kelimelerin kullanılmasını, böylece bellekten çağrılmasını ve kelime hazinesine mâl edilmesini sağlamaktadır (Çiftçi ve Çeçen, 2013: 336). Bilim ve Sanat Merkezlerinde yapılan okuma ve dinleme/izleme çalışmalarıyla öğrencilerin kelime hazinesinin artırılması sağlanmalıdır. Elde edilen söz varlığının daha işlevsel hâle gelebilmesi için de yazma ve konuşma çalışmaları yapılmalıdır.

Öğrencilerin kelime hazinelerinin tespit edebilmenin bir yolu da yazma çalışmaları sayesinde olmaktadır. Erol’a (2016: 189) göre bilinen kelime miktarı, yazma becerisine doğrudan etki etmektedir. Kelime hazinesinin genişliği nispetinde yazma çalışmasında başarılı olunmaktadır. Yazma becerisi, öncelikle kelime hazinesi ve bu kelimelerin bağlam içerisinde kullanımını bilme, ardından dil bilgisi ile hedef dilin söz dizimi kurallarını kavramış olma, akabinde ise kelimeleri cümle içerisinde, cümleleri paragraf, paragrafları da metin içerisinde yapılandırma yetisini gerekli kılmaktadır (Bağcı ve Başar, 2013: 310). Kişinin kelime hazinesinin zayıf veya zengin olması, onun anlatma yeteneğini etkilediği bilinmektedir. Bazı çalışmalarda kelime bilgisinin yazma becerisi üzerindeki etkisi araştırılmış olup kelime hazinesinin, kişinin anlatma becerisine ve yazdığı metnin kalitesinde

doğrudan olumlu etkisi olduğu görülmüştür (Olingshouse ve Leaird 2008'den aktaran; Büyükyavuz, 2014: 442).

Söz varlığı kavramı, bir dilde bulunan yerli ve yabancı bütün sözcüklerin oluşturduğu bütünlük olarak tanımlanmaktadır Hengirmen (1999: 342). Bu tanımdan, sadece o dilin sözcüklerini değil; deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin, ikilemelerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün (Aksan, 2015: 15; Eğilmez 2010: 37) olarak anlaşılmaktadır. Sözcük dağarcığı bir dilde bulunan ve bireyin zihninde yer edinen bildiği ve kullandığı sözcükler olarak tanımlanabilir. Söz varlığı ise dilde yer alan sözcükler ve bu sözcüklerin birleşiminden doğan ikileme, deyim, atasözü gibi kalıplaşmış ifadeleri de kapsayan bütün olarak tanımlanabilir (Göçen, 2016: 41).

Memiş (2018: 1278), kelime öğretimi ve kelime hazinesini geliştirme çalışmaları planlanmadan önce öğretim yapılacak grubun alıcı ve üretici kelime hazinelerinin tespit edilmesinin önemli olduğunu ve yapılacak kontrol ve belirme çalışması sayesinde kişilerin ihtiyaç duyduğu ve eksik olduğu noktaların belirlenerek bunların giderilmesine yönelik önlemlerin alınabileceğini belirtir (Memiş, 2018: 1278).

Türkçe öğretiminde sıklık çalışmalarını ikiye ayırmak mümkündür:

1. Art zamanlı sıklık çalışmaları,
2. Eş zamanlı sıklık çalışmaları.

Art zamanlı sıklık çalışmaları daha çok Türkçe öğretiminin tarihini ilgilendirmekle birlikte, elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar eş zamanlı sıklık çalışmalarıyla karşılaştırmalar yapılmasına imkân sağlamaktadır. Eş zamanlı sıklık çalışmaları ise mevcut durumu tasvir etmekte, analiz edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar yardımıyla da birtakım teklif ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

Aksan (1998: 20), sıklık çalışmalarında; ilkokula yeni başlayan öğrencilere ya da bir yabancı dili öğrenmeye başlayanlara ilk aşamada öğretilmesi gereken sözcüklerin hangileri olduğunun, dilin sözcüklerinin hangi sıraya göre tanıtılması gerektiğinin, ana dili ve yabancı dil sözlükleri hazırlanırken dildeki sözcük öğelerinin sıklıklarının bilinmesi gerektiğini ifade eder,

Kelimelerin kullanım sıklığına yönelik çalışmalarla, o dili kullananların aktif kelime hazinesi hakkında bilgi edinilebilmektedir. Ayrıca bu çalışmalarla farklı demografik özelliklere sahip, farklı sınıf ve dil seviyelerinde eğitim gören bireylerin kelime hazinelerine yönelik dil özellikleri ortaya konabilmektedir. Böylece bireylerin üretimsel ve algısal söz varlığı da incelenebilmektedir. (Göçen, 2016: 37).

Bilgisayar bilimlerindeki gelişmelere bağlı olarak derlem dil bilim çalışmaları; dil öğretimi ve diğer bilim dallarında, dünyada olduğu gibi ülkemizde de son derece önem kazanmıştır. Derlem dil bilimi çalışmalarıyla, doğal dil örnekleri ve metinler, farklı yönleriyle incelenebilmektedir. Derlem çalışmaları, veri içeriği bakımından dil eğitimi, dil bilim, psikoloji, istatistik ve toplum dil bilim vb. alanındaki araştırmacılara çalışma olanağı sağlamaktadır.

Günümüzde söz varlığına ilişkin çalışmalar, bilgisayar teknolojilerine bağlı olarak çoğunlukla derlem tabanlı yürütülmektedir. "Derlem (bütüncü, corpus (İng.)) belli prensipler çerçevesinde özel veya genel amaçlı metin ya da konuşma parça ya da bütünlerinin, üzerinde yapılacak araştırmaya uygun işaretlemelerle beraber bir araya getirilmesinden oluşan bütündür." (Say, Özge ve Oflazer, 2002: 1).

Çalışmada aşağıdaki sorulara çözüm aranmıştır.

1. Masallarda toplam ne kadar kelime kullanılmıştır?
2. Masallarda farklı kullanılan kelime sayısı ne kadardır?
3. Masallarda öğrenci başına toplam kaç kelime düşmektedir?
4. Her öğrenci masalında kaç farklı kelime kullanmıştır?
5. Masallarda en sık kullanılan ilk 100 kelime ve bunların sıklıkları nelerdir?
6. Masallarda toplamda ne kadar farklı isim ve fiil kullanılmıştır ve bunların yüzdelik oranları nelerdir?
7. Masallarda en sık kullanılan ilk 100, 300, 500 ve 1000 kelime içerisinde ne kadar farklı isim ve fiil kullanılmıştır ve nelerdir?
8. Masallarda hangi deyimler kullanılmıştır, toplamda ne kadar ve kaç farklı deyim kullanılmıştır?
9. Masallarda toplam ne kadar ve kaç farklı ikileme kullanılmıştır?
10. Masallarda toplam ne kadar ve kaç farklı özlü söz veya atasözü kullanılmıştır?
11. Öğrenciler, yazılarına masal türünün özelliklerini yansıtabilmişler mi?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Üstün yetenekli öğrencilerin yazmış oldukları hikâye edici metin türlerinden masallarda yer alan söz varlığının incelenerek bu sözcüklerin kullanım sıklıklarının belirlenmesi; bunların Türkçenin temel söz varlığını yansıtan sözcük listeleriyle benzerlik oranlarının ölçülmesi amacıyla yapılan çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. (Karasar, 2012: 77).

Çalışma kapsamına; hikâye edici metinlerin yer aldığı ve üstün yetenekli 8 öğrenci tarafından yazılan, Üstün Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Güneşin Bahçesinde Binbir Renk” adlı kitaptaki 8 masal alınmıştır. Bu masalların incelenmesinde tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir.” (Karasar, 2012: 79). Masallardaki kelimelerin sıklıkları derlem programı ile çıkarılmıştır. Derlem, bir dildeki çeşitli sözlü veya yazılı metinlerin bir araya getirilip bilgisayar yardımıyla işlendiği geniş veri tabanlarıdır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri, doküman analizi (belgesel tarama) yöntemi ile toplanmıştır. Bu yöntem var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamayı, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içerir. Ayrıca yöntem, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 2012: 183; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187).

3. Bulgular

Yapılan inceleme sonucunda ulaşılan bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Sekiz öğrencinin yazdığı 8 masalda **toplam 10.446** kelime kullanılmıştır.
- Sekiz öğrencinin yazdığı 8 masalda **farklı** olarak kullanılan **kelime** sayısı **1.586**'dır.
- Masallarda **öğrenci başına toplam 1.305.75** kelime düşmektedir.
- Her öğrenci, masallarında **198.25 farklı kelime** kullanmıştır.

Masallarda en sık kullanılan ilk 100 kelime ve kullanım sıklığı ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık
bir	410	söylemek	45	tarak	27
olmak	212	etmek	44	ki	26
da(de)	203	anlatmak	42	oğul	26
bu	193	dünya	42	yok	26
ve	188	gibi	42	açmak	25
o	105	kral	42	altın	25
gün	93	sonra	42	değil	25
demek	87	saray	41	dönmek	25
gel	82	göz	40	saç	25
ne	82	almak	39	su	25
yer	81	biri	39	ara	24
kız	80	varmak	39	karşı	24
görmek	78	iki	37	kim	24
iç	72	yol	37	toprak	24
gitmek	70	bulmak	36	yaşlı	24
yıldız	70	şey	36	kardelen	23
geçmek	64	baş	35	komutan	23
vermek	64	en	35	köylü	23
etmek	60	yaşamak	35	yan	23
çok	59	çocuk	34	ev	22
her	58	kalmak	34	güzellik	22
daha	57	el	33	hayvan	22
güzel	56	son	33	konusmak	22
kadar	54	zaman	33	kuş	22
prens	53	mı(mi-mu-mü)	32	kuzu	22
başlamak	51	düşmek	31	düşünmek	21
çıkmaq	51	eşek	31	gece	21
kendi	50	küçük	31	halk	21
için	49	insan	30	herkes	21
istemek	49	bilge	29	padişah	21
tohum	49	ben	28	alt	20
yapmak	49	ülke	28	art	20
bakmak	48	ağaç	27		
çiçek	45	orman	27		

- Masallarda toplamda farklı 1170 isim (%78), 416 fiil (%28) kullanılmıştır.
- Masallarda en sık kullanılan ilk 100 kelime içerisinde farklı 74 (%74) isim ve 26 (%26) fiil kullanılmıştır.
- Masallarda en sık kullanılan ilk 300 kelime içerisinde farklı 234 (%) isim, 66 (%) fiil kullanılmıştır.
- Masallarda en sık kullanılan ilk 500 kelime içerisinde 380 (%75) isim, 120 (%25) fiil kullanılmıştır.
- Masallarda en sık kullanılan ilk 1000 kelime içerisinde farklı 735 (%73,5) isim, 265 (%26,5) fiil kullanılmıştır.
- Masallarda toplam 135 deyim kullanılmıştır ve bunların 125'i farklı deyimdir.

Masallarda kullanılan deyimler şunlardır:

acılara salmak	derin derin düşünmek	hayran olmak	renk katmak
açmış ağzını, yummuş gözünü	dikkat kesilmek	hayrete düşmek	sağ çıkmak
ağızları beş karış açık izlemek	dört bir yana at koşturmak	hayretler içinde bırakmak	sesini çıkaramamak
ağızları kulaklarında olmak	dünya umurunda değil	heyecana ortak olmak	sır vermek
ağızı açık izlemek (2)	düşlere dalmak	hızına hız katmak	söz dinlemek
ağızı açık kalmak	el ele vermek	hoş karşılamamak	söz vermek
ağızı dili düğümlemiş 2	eli boş dönmek	iç geçirmiş	söze girmek
ağızına kadar doldurmak	eli boş dönmek	içi acımak (2)	suç atmak
ağızını açmak	etkisi altına almak	İçinden geçirmek	şans getirmek
ağızını açmamak	fitne düşmek	içten içe sevinmek	tek kelime etmemek
akıl sır erdirememek	gelip çatmış	inim inim inlemek	tepeden bakmamak
aklına gel(me)mek (3)	gölgede bırakmak	iyi kalpli biri olmak	uykuya dalmak
aklından bir şey geçmek	gönlü el vermek	izi kalmak	üstüne gölge düşürmek
aklını kurcalamak	göz açıp kapayıncaya kadar	kalbi duracak gibi olmak	yel gibi koşmak
baş başa vermek	göz atmak	kara kara düşünmek	yere serilmek
baş göstermek (2)	göz ucuyla bakmak	kasıp kavurmak	yere sermek
başta gelmek	gözden kaybolmak	kaşları çatmak	yere yığılmak
başı sıkışmak	göze çarpmak	kaşlarını kaldırmak	yol almak
başından bela eksik olmamak	gözleri de mühürlenmek	kendine güvenmek	yol tepmek
başları önde yere bakmak	gözleri dolmak	kendini kandırmak	yola çıkmak
bir deri bir kemik kalmak	gözleri fal taşı gibi açılmak	kendisine hayran bırakmak	yola çıkmak
bire bin vermek	gözlerini açmak (2)	keyif çatmak	yola düşmek
bitap düşmek	gözlerini alamamak	kıskançlığından kudurmak	yola koyulmak
boy göstermek	gözlerini kamaştırmak	köşeye, bucağa bakmak	yola koyulmak (2)
boynu bükük gitmek	gözünü gibi bakmak	kulak misafiri olmak	yoldan geri dönmek
can kuşunu Azrail'e teslim etmek.	gözüne çarpmak	kulak misafiri olmak	yollara düşmek (2)
can suyu vermek	gözünün ferî sönmek	kulakları dikmek	yolunu tutmak
canı sıkılmak	gözyaşı dökmek	küçük dillerini yutmak	yolunu tutmak (2)
canını sıkmak	gün saymaya başlamak	küçük dillerini yutmak	yüzü asık olmak
çare bulmak	güneş gibi doğmak	musibete düşmek	
dallanıp budaklanmak	hak vermek	ortadan kaybolmak	
darda kalmak	hayal kırıklığı	pılını pırtısını sırtına vurmak	

- Masallarda toplam 46 ikileme kullanılmış ve bunların 41'i farklı ikilemedir.

Masallarda kullanılan ikilemeler şunlardır:

ağır ağır	düşmüş de düşmüş	pır pır
ağır aksak	gele gele	sık sık
ancak ve ancak	gere gere	sürüye sürüye
aramış da aramış	gerisin geri	süzüle süzüle
bir bir	güzel mi güzel	tek tek (2)
bir laf etmiş, bir laf etmiş	heyecanlı heyecanlı	titreye titreye
bir sağa bir sola	hiç mi hiç (2)	uzun uzun
böyle böyle	Kırpılmış da kırpılmış,	üstü başı
cıvıl cıvıl (2)	kıvrıla kıvrıla	yeni yeni
çil çil (2)	Koşa koşa	Yırtık pırtık (2)
çok çok	köşeye, bucağa	yola yola
çözse çözsse	külçe külçe	yumruklaya yumruklaya
dağıtmış da dağıtmış;	nefes nefese	zar zor
derin derin	pılını pırtı	

- Masallarda toplam 22 farklı özlü söz, atasözü kullanılmıştır. Bunlar şunlardır

Atılan ok havada durmaz.	Gecenin bağrında neler saklıdır, bilemezsiniz.
Bir var, bir yok dünya.	Güzellikler de bir tohumla başlar.
Bolluk da darlık da bir sınavdır.	Her koşulda şükür ve sabır gerekir.
Bu işte başka bir iş var. (2)	Herkes bir tohumla başlar hayata.
Dünya malı dünyada kalır.	Kötülük eden bir gün bulur.
Bil ki yüreklerdedir iyiliklerin yakıcı sevinci.	Susmak her zaman en büyük çığlıktır!
Dostluk neymiş? Dinlemek mi? Konuşmak mı?	Temiz kalpler, temiz kalpleri bulur.
Yoksa beraber susmak mı?	
Dünya, kendine önem vermeyenlerin ardı sıra koşar.	Tuttuğu altın, yürüdüğü yer yeşil olanlardan olmasın.
Kendine koşanlardan hızla kaçır.	Yaşanan günler hayatın sonu değil.
Dünyada hiçbir kötülük cezasız kalmaz.	Zor günleri görmeden, safa olmaz.
Dünyayı elde etmeye çalışanların ömürleri ah vahla geçer.	Zaman böylece su gibi akıp geçer.
Eden bir gün mutlaka bulur. Dünya bir sınav yeridir;	

- Öğrencilerin yazılarındaki masal türünün özelliklerini yansıtan kalıp ifadeler şu şekildedir:

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber iken, ben bağda üzüm bekler, dereye odun yükler iken bir varmış bir yokmuş... (başı)

Vaktin birinde güzel bir orman varmış (başı)

Bir varmış bir yokmuş,... (başı)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; pireler berber, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallan iken... (başı)

Evvel zamanın birinde, pireler henüz tellal, develer berber değilken... (Başı)

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş...(Başı)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; develer tellal, pireler berber iken. Ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallan iken az gittim, uz gittim; dere tepe düz gittim. Çayır çimen geçerek, lale sümbül biçerek, soğuk sular içerek

altı ay bir güz gittim. Bir de dönüp arkama baktım ki ne göreyim? Gide gide bir arpa boyu gitmemiş miyim? Çok uzak diyarlarda, görülmemiş yerler ardında gizli bir ülke kadar gelmişim. (başı)

Bir geçmiş varmış, bir de gelecek. Bunlardan biri varken diğeri yokmuş. (başı)

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... (başı)

Hay dedim, huy dedim. "Bu ne pişmez şey?" dedim. Bir iken iki olduk, üç iken dört olduk. Anan soylu, baban boylu derken kırk olduk. Kırkımız kırk ateş yaktık! Kırk gündür kaynatırım kaynamaz. Baktım ki olacak gibi, sofraya konacak gibi değil, "Eğil dağlar eğil!" dedik. Onumuz "Hu!" çekti. Onumuz su çekti. Onumuz un, onumuz odun çekti. Haydan geleni huya sattık, unu bulguru suya kattık. Suyu kazana, kazanı yeniden ocağa attık. Vay ne kaynattık ne kaynattık! De şimdi kaynar mı, kaynamaz mı? Derken efendim bu kez başını kaldırıp bize bakmaz mı? (başı)

Gökten üç elma düştü. Biri yazanın, biri okuyanın, biri de bu masaldan ders alanın başına. (sonu 3)

Onlar ermişler muradına, biz çikalım kerevetine. (sonu 3)

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine. Gökten üç tarak düşmüş, her biri ihtiyacı olanların başına... (sonu)

4. Sonuç ve Öneriler

Söz varlığının belirlenmesi çalışmaları, hem yazanın dil özgünlüğünün ve zenginliğinin belirlenmesine hem de dilin özgün yanlarının ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca şahısların ve dilin söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar, toplumun sosyolojik, psikolojik, tarihsel, dilbilimsel kimliğinin saptanmasında ve inşasında da etkili olacaktır.

Üstün yetenekli öğrenciler, yazılarında Türkçenin anlatım yollarını kullanırken farklı kelimelerin, mecazların ve üslubun oluşturduğu çeşitliliği ve ilgi çekiciliği yakalamışlardır. Yani öğrenciler, duygu ve düşünceleri farklı ifadelerle anlatımlarla sunabilmeyi, Türkçenin anlatım çeşitliliğinden yararlanabilmeyi başarmaları dikkat çekicidir.

Üstün yetenekli öğrenciler, masallarında konuşma dilinin rahatlığını ve renkliliğini kullanarak anlatımlarını daha ilginç ve zevkli bir hâle getirmeyi başarmışlardır. Masal türünün anlatım üslubu olarak bunu yaparken anlatımlarında birbiriyle kafiyeli kelimeler kullanmaya dikkat etmişler ve anlatımlarında da akıcılık aliterasyonlar kullanmışlardır. Çünkü düz anlatımlar okuyucuları/çocukları sıkabilir. Kulağa hoş gelebilecek kelimelerin şiirsel bir biçimde söylenmesi, çocukların daha çok ilgisini çeker. Çocukta bu ilgiyi çekebilmek için genellikle masalların başında bazen de ortasında ve sonunda tekerlemeler söylenir. "Hay dedim, huy dedim. "Bu ne pişmez şey?" dedim. Bir iken iki olduk, üç iken dört olduk. Anan soylu, baban boylu derken kırk olduk. Kırkımız kırk ateş yaktık! Kırk gündür kaynatırım kaynamaz. Baktım ki olacak gibi, sofraya konacak gibi değil, "Eğil dağlar eğil!" dedik. Onumuz "Hu!" çekti. Onumuz su çekti. Onumuz un, onumuz odun çekti. Haydan geleni huya sattık, unu bulguru suya kattık. Suyu kazana, kazanı yeniden ocağa attık. Vay ne kaynattık ne kaynattık! De şimdi kaynar mı, kaynamaz mı? Derken efendim bu kez başını kaldırıp bize bakmaz mı? (başı)"

Üstün yetenekli öğrencilerin masallarında en sık kullanılan ilk 100-1000 kelime içerisindeki (isim ve fiilin) farklılığın oldukça yüksek olduğu ve yazılarında en sık kullanılan ilk 100 kelimedenden 1000'e doğru farklı kelime kullanımının artarak devam ettiği görülmektedir.

İkilemeler, deyimler ve özlü sözler, atasözleri kalıplaşmış ifadeler dilimizin anlambilimi ve sözcükbilimi açısından önemli söz varlığı öğelerindedir. Her bir öğrenci masallarında yaklaşık 17 deyim kullanmıştır. Bu anlatımda fevkalade bir başarıdır. Deyim Hengirmen'e (2007, s. 7) göre "Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkileyici yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlerdir."

Öğrenciler özellikle yazılarında kelime çeşitliliği, kalıp ifadelerin (deyim, ikileme, özlü sözler) kullanımı açısından metin dilbilimin ilkelerinden olan metinlerarasılığı yazılarında iyi yansıtmışlardır. Bu durum onların iyi bir okur olduklarının bir göstergesidir.

Yukarıdaki tespitlerimiz doğrultusunda; üstün yetenekli öğrencilerin oluşturduğu masal metinlerinin sözcük varlığı öğeleri bakımından zengin; öğrencilerin Türkçeyi kullanımı bakımından etkili, kelime ve anlatım çeşitliliği bakımından da başarılı bir ürün ortaya çıkardıklarını söyleyebiliriz.

Bilim ve Sanat Merkezlerine gelen Üstün yetenekli öğrenciler dil etkinliklerinde yazma çalışmalarını da yaparlar. Öğrenciler yazma çalışmalarını bireysel hızlarına göre çeşitlendirirler. Yazma çalışmalarında tür, konu seçimi ve tema belirleme gibi ön hazırlıklar yapılır. Ardından öğrencilerden kendilerini rahatça ifade edebildikleri ürünler ortaya koymaları beklenir. Bu çalışmalar ışığında öğrencilerin, sözcük öğretimi alanında söz varlığını geliştirmeye katkı sağlayacak türdeki metinlerle karşılaşmaları sağlanmalıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin yazılı metinlerinin taranması, incelenmesi aracılığıyla bu öğrencilerin aktif dil dağarcıklarının tespiti bu öğrencilerle ilgili sözlük oluşturulmasına yarar sağlayacaktır.

Üstün yetenekli öğrencilerin oluşturduğu edebî metinlerin analizi sayesinde bu ürünlerdeki dil ve anlatım özelliklerinin incelenmesine veri oluşturacaktır.

Derlem çalışmaları Bilim ve Sanat merkezleri için geliştirilecek öğretim programları ve ders materyalleri için veri sağlayacaktır.

Öğrencilerden elde edilen ilk 100, 200, 500 sözcük, başka öğrenciler tarafından çeşitli yazma çalışmalarında kullanılabilir. Çünkü bu sözcükler bize sıklık konusunda bir ufuk açmaktadır. Dolayısıyla burada "kavram havuzundan seçerek" yazma yöntemi ile farklı yeni metinler oluşturma çalışmaları yaptırılabilir.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bağcı, H., Başar, U. (2013). Yazma Öğretimi. *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Ed. M. Durmuş, A. Okur, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Büyükyavuz, O (2014). Yabancı Dil Öğretiminde Sözcük Bilgisinin Önemi: Başlıca Öğrenme ve Öğretme Uygulamaları, Ed. A. Şahin, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara, Pegem Akademi s. 441-451.

- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. (2013). Kelime Öğretimi, Ed. A. Güzel, H. Karatay, *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). "Türkçe Öğretiminde Sözcük Öğretme Yöntemlerinin Yeterliliği", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/17, s. 233-258.
- Erol, H. F. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Becerisi, Ed. F. Yıldırım, B. Tüfekçioğlu, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar - Yöntemler - Beceriler – Uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Göçer, A. (2009). "Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı", *Turkish Studies*, 4/4, s. 1025-1055.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınları.
- Hengirmen, M. (2007). *Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kana, F., Keskin, D. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Sözcük Öğretimi, Ed. A. Şahin, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara, Pegem Akademi s. 417-418.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karatay, H. (2007). "Kelime öğretimi". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27/1, s. 141-153.
- MEB (2015). "Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi". http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/18101802_bilimvesanatmerkezleriynergesi.pdf
Siteye Erişim Tarihi: 02.05.2018.
- Memiş, M. R. (2018). Kelime Hazinesi ve Yabancı Dilde Kelime Öğretimi Üzerine. *Turkish Studies*, 13(19), p. 1273-1289.
- Say, B., Özg U. ve Oflazer, K. (2002). "Bilgisayar Ortamında Derlem Geliştirme Çalışması". Akademik Bilişim Konferansı, Konya.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.